

Dinî Araştırmalar, Eylül-Aralık 2000, C. 3, s. 8

KİTAP TANITIMI

HADİS TARTIŞMALARI, İbn Hacer-Bedruddîn Aynî,
Talat Sakallı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Ankara 1996, I.
Baskı, 146 sayfa

İbnu Hacer (ö.h. 852/m. 1449) ve Bedruddîn Aynî (ö.h.855/m. 1451) çağ-daş iki büyük hadis alimidir. Hadis sahasında pek çok eserler vermiş olan bu iki alimden İbnu Hacer'in en tanınmış eserlerinden birisi *Fethu'l-Bârî fî Şerhi Sahîhi'l-Buhâri* isimli eseridir. İbnu Hacer bu eserine mukaddime olmak üzere *Hedyu's-Sârî* adlı bir ciltlik bir eser kaleme almıştır. *Hedyu's-Sârî* ile birlikte *Fethu'l-Bârî* isimli şerhi İslâm uleması nezdinde muteber bir kaynak olarak kabul edilmiştir. Bedruddîn Aynî de hemen hemen aynı zamana tesadüf eden yıllarda *Umdetu'l-Kârî fî Şerhi Sahîhi'l-Buhâri* isimli şerhini yazmıştır. Bu şerh de aynı derecede önemi haiz olup İslâm uleması nezdinde muteber kaynak eserlerden birini teşkil etmektedir.

İbnu Hacer, Askalânlı olarak meşhur olmakla beraber el-Kinânî olup aslen Arap'tır. Aynî ise, ataları Ankaralı olduğu halde Antep'te dünyaya gelmiş Türk asıllı bir ilim adamıdır.

İbnu Hacer Şafîî mezhebine mensuptur. Şafîî fukahasından olup Mısır'da Şafîî Mezhebi Başkadılığı görevinde bulunmuştur. Aynî ise Hanefiyyu'l-Mezhep'tir.

Hayatlarını İslâmî ilimlere hizmetle geçirmiş bu iki büyük ilim adamı arasında ilginç bir tartışma da yaşanmıştır. *Fethu'l-Bârî* ve *Umdetu'l-Kârî* isimli eserleri okuyanlar, her iki eserin de bir çok yerde kelime be kelime benzeştiğini ve hattâ uzun paragraflar boyunca aynı olduklarını görürler. Bu benzerlikler bir çok ilim adamını meşgul etmiş ve Buhâri üzerinde yazılan eserlerde bu probleme kısa da olsa temas edilmiştir.

İki eser arasındaki benzerlikler bizzat müelliflerinin sağlığında da konu olmuş, İbnu Hacer, Aynî'yi eserini çalmakla suçlamıştır. Aynî ise bunu şiddetle reddetmiş ve aynı suçlamayı İbnu Hacer'e yöneltmiştir.

İbnu Hacer, *İntikâdu'l-İ'tirâz* isimli bir kitap yazarak Aynî'nin itirazlarına cevaplar vermeye çalışmış, aynı zamanda, ona bir takım tenkidlerde de bulunmuştur.

Prof. Dr. Talat Sakallı tarafından kaleme alınan *Hadis Tartışmaları, İbn Hacer-Bedruddîn Aynî* isimli eser İbnu Hacer ile Aynî arasında yaşanan bu tartışmaları ele almaktadır. Eserin en orijinal taraflarından biri, İbnu Hacer'in kaleme almış olduğu *İntikâdu'l-İ'tirâz* isimli kitabının yazma nüshasının temin edilerek incelenmiş olmasıdır. Diğer önemli bir nokta ise, yazarın doktora safhasında Aynî üzerinde çalışmış olmasıdır; bu durum, meseleye vakıf bir uzmanın konuya el atması ile daha güvenilir bir ilmi anlayışla ele alınmasını sağlamıştır.

Eser iki ana bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde İbnu Hacer ve Aynî'nin hayatı ve eserleri ele alınmış ve bu kısmın sonunda *İntikâd* üzerinde durulmuştur. İkinci bölüm, İbnu Hacer ile Aynî arasında yaşanan tartışmaların Buhârî şerhlerindeki tezahürüne ayrılmıştır. Eserin en can alıcı kısmını da bu bölüm oluşturmaktadır.

Yazarın tesbitlerine göre, "Aynî, Buhârî şerhini, bir bakıma *Fethu'l-Bârî*'ye reddiye olarak yazmıştır. Bazı istisnalar olsa da, Aynî'nin şerhinin hemen hemen her sahifesinde İbn Hacer'e verilmiş bir cevap, yapılmış bir tenkid veya itiraza rastlamak mümkündür. Her ikisinin de aynı devirde yaşamaları aradaki rekabeti artırmış, mezheplerinin de farklı olması, yer yer tenkidlerde dozajın aşılmasına sebep olmuştur. Hatta bu iki muhaddisin münakaşaları Hanefi-Şafîlilerin her hangi bir dalda yazdığı bir eseri, Hanefiler de aynı konuda bir eser yazarak onları takip etmelerinin misali olarak da Aynî'nin şerhi gösterilmiştir" (s. 55).

İki alim arasındaki tartışmaların sadece ilmi tenkid amaçlı olmadığını vurgulayan yazar (s. 58), yaşanan tartışmaların sebepleri üzerindeki düşüncelerini de yer yer aktarmaktadır (meselâ bkz. s. 57 vd.).

Hadis tarihinde yaşanan bir tartışmanın bilimsel düzeyde ele alınarak incelenildiği bu çalışma, şüphesiz ki, her hadisçinin olduğu kadar, diğer İslâmî disiplinlerle ilgilenen kimseler için de oldukça kıymetli bir araştırma niteliği taşımaktadır. Fakat, eserin bu denli kıymetli olmasına karşılık, üzülerek belirt-

melîyiz ki, baskı ve cilt kalitesi yönünden olduğu kadar bir çok tashih hataları bulunması bakımından da olumsuzluklar ile karşılaşılmaktadır. Yayınevinin bu hususta daha dikkatli davranması, en azından cilt, baskı ve tashih konularında ciddi bir tutum takınması yerinde olacaktır.

Doç. Dr. Kâmil Çakın

